

Roepen en schelden, en dan weer verzoenende taal

Waarom wordt het nieuwe Nederlandse regeerakkoord zo positief onthaald? Nederland sluit opnieuw aan bij het klassieke poldermodel van compromis en pacificatie. In België, daarentegen, blijven wantrouwige politici met getrokken messen tegenover elkaar staan, met alle gevolgen vandien.

Geen enkel organisme kan leven in een permanente staat van opwinding, en dat geldt ook voor politieke systemen. Als je de politieke geschiedenis van België en Nederland bekijkt, dan zie je geregeld fases van crisis en snelle veranderingen. Maar die crisismomenten worden telkens afgewisseld door momenten van verzoening en pacificatie. Ook Nederland heeft het voorbije decennium bijzonder turbulente tijden gekend, en de afgelopen twee jaar hing voortdurend het zwaard van Geert Wilders boven de hoofden van de Nederlandse politici. Dat is meteen het meest opvallende van de formatie van de regering Rutte-II, die volgende maandag haar opwachting maakt bij koningin Beatrix. Na alle geroep en gescheld slaagden links en rechts er in om snel een compromis te vinden, waarin alle belangen op een min of meer evenwichtige manier verenigd worden. Na de doortocht van orkaan Geert begint men in Nederland weer aan de heropbouw.

Die cyclus van conflict en verzoening behoort tot de kern van het politiek bedrijf. Er is conflict nodig: bij verkiezingen moeten burgers zich kunnen uitspreken over heel verschillende manieren om de samenleving in te richten. Maar ook verzoening is noodzakelijk, om te vermijden dat het tot een burgeroorlog komt of dat de wonden van het verleden blijven etteren. De politiek beschikt over geëigende rituelen voor een dergelijke verzoening. Ongeacht of Obama of Romney volgende dinsdag de verkiezingen wint: we weten nu al zeker dat de overwinnaar een verzoenende toespraak zal houden waarin hij aankondigt dat hij de president wil zijn van alle Amerikanen.

Het zwaard van Geert

Ideologische conflicten behoren tot de kern van de politiek en ze zijn dus noodzakelijk, alleen is er altijd het risico dat ze ontsporen. De Belgische politiek heeft in het verleden al vaak aan de rand van de afgrond gestaan, denk maar aan de Koningskwesitie of de staking tegen de Eenheidswet in 1961. Maar telkens kwam het op het ultieme moment tot een groot pact of het ultieme compromis. Ook Nederland zat nog niet zo lang geleden in een soortgelijke, mogelijk levensbedreigende crisis. In de peilingen was de partij van Wilders, die in alle ernst voorstelde de eurozone te verlaten en opnieuw de gulden in te voeren, op een bepaald ogenblik de grootste partij. De economische gevolgen van een dergelijk beleid zouden niet te overzien zijn geweest. Een van de grootste verdiensten van de regering Rutte-II is dat Den Haag opnieuw de weg naar Brussel heeft gevonden. Onze noorderburen begrijpen nu zelfs dat een internationaal verdrag gewoon moet uitgevoerd worden, of de Zeeuwse boeren dat nu fijn vinden of niet.

Ook in de Vlaamse pers verschenen de afgelopen dagen heel lovende commentaren over het nieuwe Nederlandse regeerakkoord. Vreemd genoeg kwam die bewieroking ook van commentatoren die voortdurend storm lopen tegen de 'belastingsregering Di Rupo'. Als je het Nederlandse regeerakkoord leest, mag dat er echter best wezen. Hogere bijdragen voor de ziekteverzekering, minder aftrek voor de eigen woning, en studenten krijgen voortaan geen beurs meer maar moeten geld lenen. De berekeningen tonen aan dat een gezin met twee modale inkomens er tot vijfhonderd euro per maand kan op achteruitgaan. Hallo, belastingsregering? De Vlaamse fans van de regering-Rutte hebben blijkbaar alleen de passages gelezen over een hogere pensioenleeftijd, bezuinigingen in de sociale zekerheid en het inkorten van de werkloosheidsuitkering.

Taboes laten varen

Puur inhoudelijk is het Nederlandse regeerakkoord helemaal niet zo origineel: het is de gebruikelijke mix van nieuwe belastingen en bezuinigingen die je in alle Europese landen terugvindt. Maar het opmerkelijke is dat al die elementen samenkomen in één tekst en dat zowel liberalen als socialisten een aantal van hun taboes hebben laten varen. Nederland keert daarmee terug naar de goede oude Hollandse traditie van compromis en overleg, zoals die steeds opnieuw gevolgd wordt sinds de grote pacificatie van 1917.

De maatregelen die in Nederland worden uitgedokterd verschillen heus niet zo veel van wat er in België is beslist, alleen gaat Nederland een stap verder. Het grootste verschil is dat alles in één groot pakket werd gestopt, en dan blijkt er veel mogelijk. Het isoleren van één element is bijna per definitie tot mislukken gedoemd. De aangekondigde sluiting van Ford Genk wordt nu voortdurend gebruikt en misbruikt als argument tegen ons systeem van loonindexering. Maar het valt perfect te voorspellen dat als de loonindex er wordt uitgelicht, de vakbonden op hun achterste poten gaan staan en dat er uiteindelijk niets gebeurt. Als je in één en dezelfde week zegt dat werknemers twee procent indexaanpassing moeten inleveren, maar dat horeca-ondernemers rustig verder massaal kunnen frauderen omdat je de elektronische kassa toch niet zult invoeren, dan verdwijnt elke legitimiteit van je beleid. Je zult al die maatregelen dus samen moeten nemen, zodat geen enkele groep in de samenleving het idee heeft geïsoleerd te worden.

Botsen en verzoenen

Een dergelijke 'grote pacificatie' vergt vertrouwen tussen de politieke partijen, de sociale partners en de gemeenschappen in dit land. Dat is het onrustwekkende van de huidige toestand van verdere polarisering in de Wetstraat. Het is perfect aanvaardbaar dat politici flink met elkaar botsen tijdens een verkiezingscampagne, zelfs al gaat het maar om lokale verkiezingen. Maar onmiddellijk daarna moet je terug naar verzoening gaan. Dat vertrouwen kweek je niet door hysterische scheldpartijen op Facebook, door een brutaal geësceneerde greep naar de macht, of door een oneindige reeks doelbewuste provocaties tegen 'domme en luie Walen' en 'half-fascistische Vlamingen'. Geert Wilders was een meester in dat soort polarisering, maar de Nederlanders hebben ingezien dat zo iets weinig zoden aan de dijk zet.